

УДК 368.54

Дадак О.О., к.е.н., Дорош М.М., к.е.н.,
Гачек Т.С., к.е.н., Дудяк Р.П., к.е.н. ©

Львівський національний університет ветеринарної медицини та
біотехнологій імені С.З. Гжицького

СТРАХУВАННЯ ВРОЖАЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР ТА ЙОГО ЕФЕКТИВНІСТЬ

У статті розглянуто основні залежності попиту на послуги страхування сільськогосподарських ризиків.

Ключові слова: агростраховання, аграрії, страховики, страхова сума, страхова премія, страховий тариф, збиток, страхове відшкодування, франшиза, врожайність, субсидії.

Постановка проблеми. Страхування – це один з найефективніших методів управління ризиками в агропромисловому комплексі. Але через високий ступінь ризику в сільському виробництві страхування врожаю є доволі коштовним, тому для забезпечення його доступності для аграріїв здійснюється державна підтримка за рахунок коштів бюджету. Головною метою державної підтримки страхування врожаю сільськогосподарських культур має бути захист майнових інтересів аграріїв від можливого збитку, що пов'язаний з наявністю природно-кліматичних факторів ризику. Сьогодні агростраховання здійснюється за нормативами страхових компаній без урахування вимог виробників сільськогосподарської продукції майже завжди на добровільній основі. Відшкодування збитків у такому випадку також проводиться згідно з правилами страхування конкретних страховиків. Інший шлях – обов'язкове страхування врожаю, регламентоване законодавчими документами. Участь держави в процесі страхування регламентована Законами України [1] та [2], а також прийнятими Постановами до цих Законів, але фактично узгодження інтересів агровиробників, страховиків та держави існуючими методиками розрахунків не передбачено.

Україна як аграрна країна має великий потенціал розвитку і можливості виходу на міжнародний ринок. Разом з тим розвиток сільського господарства тісно пов'язаний з високим рівнем ризику. Ризик у сільському господарстві полягає у відсутності гарантій отримання результатів виробничої діяльності під впливом різних чинників, насамперед природних. Одним із способів зменшення та розподілу ризиків є передача їх за певну плату професійним організаціям, тобто страховим компаніям. У розвинених країнах світу агростраховання давно набуло поширення і стимулює розвиток агропромислового комплексу.

На жаль, в Україні подібний підхід до зниження ризиків сільськогосподарських товаровиробників не набув поширення, тому актуальною залишається проблема не лише підвищення страхової культури

серед населення, зокрема серед вітчизняних аграріїв, але й запровадження нових підходів до системи страхового захисту як з боку держави, так і національних страхових організацій.

Агровиробник зацікавлений в тому, щоб відшкодувалася не лише втрата всього врожаю, а й недобирання до запланованих обсягів. А, в свою чергу, страховики, вводячи в договори страхування завелику франшизу, довели цей вид страхування, фактично, до страхування лише катастрофічних ризиків. При цьому, якщо тариф задовольняє фінансовим можливостям сільгоспвиробника найчастіше цей тариф охоплює мінімальний набір умов договору страхування, що робить страхування формальним процесом, виконаним на вимогу певних фінансових установ.

Мета статті. Визначення залежностей між вартістю страхових послуг, відшкодуванням збитків та продуктивністю агровиробництва. На підставі цього аналізу виконується розробка рекомендацій для аграріїв та страховиків, що спрямована на підвищення ефективності страхової діяльності та поліпшення сільськогосподарського виробництва.

Виклад основного матеріалу. Україна як аграрна країна має великий потенціал розвитку і можливості виходу на міжнародний ринок. Разом з тим розвиток сільського господарства тісно пов'язаний з високим рівнем ризику. Ризик у сільському господарстві полягає у відсутності гарантій отримання результатів виробничої діяльності під впливом різних чинників, насамперед природних. Одним із способів зменшення та розподілу ризиків є передача їх за певну плату професійним організаціям, тобто страховим компаніям. У розвинених країнах світу агрострахування давно набуло поширення і стимулює розвиток агропромислового комплексу.

На жаль, в Україні подібний підхід до зниження ризиків сільськогосподарських товаровиробників не набув поширення, тому актуальною залишається проблема не лише підвищення страхової культури серед населення, зокрема серед вітчизняних аграріїв, але й запровадження нових підходів до системи страхового захисту як з боку держави, так і національних страхових організацій.

Страховими ризиками визнаються:

- ✓ засуха,
- ✓ заморозки,
- ✓ вимерзання
- ✓ випрівання,
- ✓ надмірна волога,
- ✓ град,
- ✓ буря,
- ✓ пилова буря,
- ✓ дощі та зливи.

Для агровиробників важливим моментом при страхуванні є те, щоб вартість послуг страхування окупалась якістю самих послуг. Найпривабливішим варіантом, який може спонукати аграрія страхувати свій

врожай, є такий, при якому він отримує не менше, ніж заплатив, тобто, щоб кошти, сплачені ним як страхові премії страховим компаніям за певний період, не перевищували суми, отримані від страховиків у вигляді відшкодування та від держави у вигляді субсидій.

В середньому, раз на 4-5 років несприятливі погодні умови призводять до значної втрати врожаю, тому за ряд років при щорічному страхуванні повинен підтримуватися баланс між сплаченими на страхування коштами сільгоспвиробником та отриманими ним від страховика та від держави. Тоді аграрій буде мати фінансову зацікавленість у страхуванні.

Попит на страхові послуги в цій галузі страхування врожаю сільськогосподарських культур обмежується площами, призначеними для посіву сільськогосподарських культур, та врожаєм засіяних культур на цих площинах.

У всьому світі агрострахування визнане надійним і ефективним інструментом управління сільськогосподарськими ризиками. Зважаючи на те, що Україна є аграрною країною і має великий потенціал, існує гостра необхідність у залученні аграрного сектору України до послуг агрострахування.

Сільськогосподарське виробництво характеризується високим ступенем ризиків, пов'язаних, насамперед, з впливом погодних і кліматичних факторів, коливанням цін на внутрішньому та зовнішньому ринках, зміною врожайності, нестабільною економіко-політичною ситуацією в країні. Впливати на усі ці чинники вкрай важко. Тому в багатьох країнах держава активно втручається в ситуацію, намагаючись у такий спосіб зменшити проблеми, пов'язані з ризиками сільгоспвиробництва.

Але не можна вважати, що в агрострахуванні, як і в страхуванні взагалі, основною умовою є те, щоб завжди страхувальник отримував коштів у відшкодування не менше, ніж сплатив премію, оскільки страхування покликане захищати майнові інтереси страхувальника від ризиків, що мають ознаки ймовірності та випадковості настання, а страховий платіж є платою страхувальника за спокій, що можливі збитки, що можуть відбутися з предметом договору страхування, будуть покриті.

Серед проблем, що перешкоджають розвитку агрострахуванню в Україні можна виділити:

- ✓ низький рівень страхової культури серед сільськогосподарських товаровиробників;
- ✓ недовіра до вітчизняних страхових компаній;
- ✓ низький рівень юридичної підтримки у питаннях агрострахування;
- ✓ відсутність поряд із встановленням обов'язковості страхування належного впливу держави на якість страхових продуктів;
- ✓ складність та непрозорість договорів страхування, а відповідно можливість їх неоднозначного тлумачення;
- ✓ обмежений перелік страхових продуктів, здатних задовольнити різні категорії виробників;

- ✓ відсутність повноцінного законодавчого регулювання страхування у сільському господарстві;
- ✓ низька забезпеченість кваліфікованими кадрами у даній сфері;
- ✓ погане розуміння механізмів управління ризиками в сільському господарстві;
- ✓ недостатня технічна спроможність страхових організацій

З метою покращення ситуації на аграрному страховому ринку України і, зокрема, в механізмі страхування урожаю сільськогосподарських культур, необхідно вжити низку заходів, реалізація яких значною мірою дасть можливість налагодити відносини між аграрним сектором і страховими компаніями.

Висновки та рекомендації:

Створити агропромислові страхові організації і товариства взаємного страхування, побудовані на співпраці держави та приватного сектора. Для координації їх діяльності доцільне формування керівного органу у формі агентства, правління, який би виступив як державний агент щодо регулювання і державної підтримки у сфері агропромислового виробництва. Його основними завданнями повинні бути: сприяння розвитку забезпеченого державною підтримкою страхування врожаю сільськогосподарських культур; розробка пропозицій про порядок і умови організації та проведення страхування врожаю сільськогосподарських культур; вирішення питань, пов'язаних із виділенням страховикам коштів державного бюджету на оплату страхових субсидій зі страхування врожаю сільськогосподарських культур та їх використання.

Прийняти Закон України: «Про товариства взаємного страхування»; - для визначення довгострокової політики держави стосовно сільськогосподарського страхування слід прийняти відповідну Програму; внести зміни до Закону України «Про страхування» в частині: запровадити окрему ліцензію по страхуванню сільсько-господарських ризиків з двома основними категоріями (страхування культур і тварин); утворити Аграрний страховий пул.

Крім цього, одним з основних напрямів розвитку страхування в Україні повинно бути співробітництво з іноземними страховиками, інтеграція в структуру світового страхового ринку, вкладення іноземних інвестицій в розвиток страхового ринку. Отже, можна стверджувати, що ефективність страхування врожаю сільськогосподарських залежить від комплексного підходу до вирішення його проблем з боку держави та проведення виваженої політики страховими компаніями. Можливо саме ці зміни нарешті перетворять тріаду сільгоспвиробник-страхувальник-держава на ефективну систему взаємовідносин, яка буде працювати на користь усього суспільства.

Література

1. Закон України «Про страхування», прийнятий ВР України від 07.03.96 р. №85/96-ВР (зі змінами та доповненнями).
2. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства

України», прийнятий ВР України від 24.06.2004 р. №1877-IV (із змінами і доповненнями).

3. Порядок і правила проведення обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, врожаю зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності», затверджений Постановою КМУ від 11.07.2002 р. №1000.

4. Словарь страховщика / [Ефимов С. Л., Лозовский Л. Ш., Райзберг Б. А., Ратновский А. А.] – М.: ОАО «НПО «Издательство «Экономика», 2000.— 322 с.

5. Портал про страхування сільськогосподарських ризиків [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.agroinsurance.com/ru/>

Summary

In the article the basic dependences demand for agricultural insurance.

Key words: *agricultural insurance, farmers, insurers, the insurance amount, insurance premium, insurance rates, loss, insurance reimbursement, deductible, yields, subsidies.*

Рецензент – к.е.н., доцент Гримак О.Я.